

Eläinsuojeluvaatimukset keinollisessa lisäämisessä

Johdanto

Tämän ohjeen tarkoituksena on helpottaa keinollisen lisäämisen parissa työskentelevien toimijoiden työtä kokoamalla yhteen asiakirjaan eläinsuojelu- ja koe-eläinlainsäädännön toiminnalle asettamat keskeisimmät vaatimukset. Ohje on laadittu yhteistyössä koe-eläinlainsäädännön toimeenpanosta vastaavan maa- ja metsätalousministeriön sekä koe-eläinlainsäädännön valvonnasta vastaavan Etelä-Suomen aluehallintoviraston kanssa.

Viranomaisen toiminnan tulee perustua laissa olevaan toimivaltaan ja viranomaistoiminnassa tulee tarkoin noudattaa lakia. Viranomaisohjeet eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan muita viranomaisia tai toimijoita sitovia. Lainsäädännön soveltamista koskevat kysymykset ratkaisee viime kädessä tuomioistuin.

Lainsäädäntö

Eläinsuojelulain ([247/1996](#)) 3 § yleisten periaatteiden mukaan eläimiä on kohdeltava hyvin eikä niille saa aiheuttaa tarpeetonta kärsimystä. Tarpeettoman kivun ja tuskan tuottaminen eläimille on kielletty.

Eläinsuojelulain 29 §:ssä säädetään kelpoisuudesta eläinten keinolliseen lisäämiseen. Nautoja, sikoja, lampaita, vuohia, hevoseläimiä, kettuja ja suomensupeja saa keinosiementää eläinlääkäri ja henkilö, joka on suorittanut kyseisen eläinlajin osalta keinosiementämisen ammattitaitovaatimukset sisältävän tutkinnon.

Eläimen haltija tai tämän palveluksessa oleva henkilö voi siementää hallussaan olevan naudan, sian, lampaan, vuohen, ketun ja suomensupin edellyttäen, että siementäjä on suorittanut kyseisen eläinlajin keinosiementämisen ammattitaitovaatimukset sisältävän tutkinnon osan (ns. tilasiemennys).

Hevoseläimen saa siementää sperman keräysasemalla ja ns. sperman vastaanottoasemalla eläinlääkäri ja eläinlääkäriin valvonnassa ja vastuulla henkilö, joka on suorittanut hevosten keinosiementämiseen pätevöittävän koulutuksen (ns. siittolaavustaja). Eviran näkemyksen mukaan sperman vastaanottoasemalla tarkoitetaan paikkaa, jonne kootaan tammoja keinosiemennystä varten ja jossa siemennys tapahtuu eläinlääkäriin valvonnassa ja vastuulla. Nykyisessä eläintautilaissa ei ole säädetty sperman vastaanottoasemien luvanvaraisuudesta.

Naudoille ja hevoseläimille saa siirtää alkioita eläinlääkäri ja henkilö, joka on suorittanut keinosiementämisen ammattitaitovaatimukset sisältävän tutkinnon sekä kyseisen eläinlajin osalta siihen liittyvän alkionsiirron ammattitaitovaatimukset sisältävän tutkinnon osan.

Eläinsuojelulain 30 § mukaisesti ulkomailla hankitun ammattipätevyuden tuottamasta oikeudesta toimia eläinten keinosiementämiseen tai alkionsiirtoon liittyvissä tehtävissä

ELÄINSUOJELUVAATIMUKSET KEINOSIEMENNYSTOIMINNASSA

sä Suomessa päättää Evira. Asiaan sovelletaan **ammattipätevyyden tunnustamisesta annettua lakia** ([1384/2015](#)).

Keinosiemennyskoulutukseen ja -näyttötilaisuuksiin sovelletaan tiettyjen ehtojen täytyessä myös **tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta annettua lakia** ([497/2013](#), jäljempänä *koe-eläinlaki*).

Keinollisen lisäämisen kelpoisuuden sisältävät tutkinnot

Keinollisen lisäämisen kelpoisuuden sisältävien tutkintojen perusteista päättää Opetushallitus. Käytännössä seminologin ammattitutkinto antaa eläinlajikohtaisen kelpoisuuden nautojen, sikojen, lampaiden ja/tai vuohien keinosiementämiseen. Kettujen ja suomensupien osalta kelpoisuus sisältyy maatalousalan perustutkinnon turkistuotannon osaamisalaan sekä tarhaajamestarin erikoisammattitutkintoon.

Tilasiemennyksen tutkinnon osa sisältyy tuotantoeläinten hoidon ja hyvinvoinnin ammattitutkintoon. Ketun ja suomensupin osalta kelpoisuuden saa myös suorittamalla ko. tutkinnon osan maatalousalan perustutkinnosta (turkistuotannon osaamisala) tai tarhaajamestarin erikoisammattitutkinnosta.

Kelpoisuus alkionsiirtoon nautoilla saadaan liittämällä seminologin tutkintoon valinnaisena tutkinnon osana alkion siirtäminen.

Hevosten keinosiementämiseen pätevoityneitä siittola-avustajia koulutetaan erityisillä siittola-avustajakursseilla. Siittola-avustaja saa siementää tammoja vain sillä sperman keräys- tai vastaanottoasemalla, jolla työskentelee, ei kotitalleilla.

Tutkintotilaisuuksien ja tutkintoon valmistavan koulutuksen järjestäminen

Kaikki ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot voi suorittaa näyttötutkintona. Näyttötutkintotilaisuuksia saavat järjestää ainoastaan tahot, jotka ovat tehneet Opetushallituksen nimittämän tutkintotoimikunnan kanssa järjestämissopimuksen ko. tutkintoon. Tutkintotoimikunta tai tutkinnon järjestäjä eivät voi jättää noudattamatta Opetushallituksen päättämiä tutkinnon perusteita tai poiketa niistä.

Näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta voivat sen sijaan järjestää muutkin tahot. Näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä Opetushallituksen määrittämien tutkinnon perusteiden mukaisesti. Koulutukseen osallistuvalla tulee osana koulutusta järjestää mahdollisuus suorittaa näyttötutkinto.

Eläinsuojelulaissa ei ole säädetty keinosiemennyskoulutuksen järjestäjästä tai järjestämispaikasta. Keinosiemennyskoulutusta ovat järjestäneet tietyt ammatilliset oppilaitokset, tutkimus- tai asiantuntijaorganisaatiot sekä yksityiset toimijat. Lisäksi korkeakouluopiskelijoille on ollut tarjolla koulutusta ao. yliopistokurssien yhteydessä. Käytännön siemennysharjoituksia on tehty teurastamoilla, oppilaitosten eläintiloissa sekä yksityisillä tiloilla kotimaassa tai ulkomailla.

Näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen osallistuvan tulee suunnitella koulutuksen järjestäjän kanssa tutkintotilaisuuden järjestämispaikka ja ajankohta heti koulutuksen alussa. Myös seminologikoulutuksen edellyttämä itsenäinen harjoittelujakso tulee aikatauluttaa ennen itsenäisen harjoittelun aloittamista. Itsenäisen harjoittelu-

ELÄINSUOJELUVAATIMUKSET KEINOSIEMENNYSTOIMINNASSA

jakson pituus tulee olla etukäteen sovittu ja rajattu harjoittelijan ja koulutuksen järjestäjän kanssa siten, että se voidaan toteuttaa mahdollisimman tiiviissä aikataulussa ja sen etenemistä voidaan seurata ja valvoa. Eviran näkemyksen mukaan itsenäisen harjoittelujakson sopivana pituutena voitaisiin pitää kolmesta viiteen kuukautta.

Milloin keinosiemennyskoulutukseen sovelletaan koe-eläinlakia?

Jos keinosiemennysharjoituksissa käytetään sellaisia eläimiä, joita ei ole tarvetta siementää, kyse on opetustarkoituksessa tehtävästä toimenpiteestä. Opetustarkoituksiin käytettäviin eläimiin sovelletaan koe-eläinlakia, jos eläimille todennäköisesti aiheutetaan yhtä suurta tai suurempaa kipua, tuskaa, kärsimystä tai pysyvää haittaa kuin hyvien eläinlääkintäkäytäntöjen mukaisesti suoritetun neulanpiston aiheuttama kipu, tuska, kärsimys tai pysyvä haitta.

Olennaista lain soveltamisen kannalta on se, että haittaa aiheuttava toimenpide suoritetaan eläimelle opetustarkoituksessa, ei esimerkiksi eläimen tiineyttämiseksi tai hoitamiseksi. Näin ollen kaikki sellainen harjoittelu, jossa käytetään eläimiä ensisijaisesti opetustarkoitukseen, kuuluu koe-eläinlain soveltamisalaan, jos haitalle säädetty kynnyksilyntyy. Sen sijaan toimenpiteet, joita esimerkiksi opiskelija harjoittelee osana eläimelle annettavaa hoitoa, eivät kuulu lain soveltamisalaan, koska toimenpiteen ensisijainen tarkoitus on eläimen hoitaminen opetuksen sijaan.

Lain vaatimukset pohjautuvat suoraan koe-eläindirektiivin (2010/63/EU) vaatimuksiin, eikä niistä voida poiketa kansallisesti.

Jos keinosiemennysharjoittelu aiheuttaa eläimille vähintään yllä kuvattua neulanpistoon verrattavaa haittaa, toimintaan on sovellettava koe-eläinlakia. Tällöin koulutus-toiminta edellyttää toiminnanharjoittajalta koe-eläinlain mukaista toimintalupaa ja hankelupaa kurssien pitämiseen. Toiminnanharjoittaja tämän kaltaisessa toiminnassa (kun yllä kuvatut toimenpiteen kriteerit täyttyvät) on koulutuksen järjestäjä. Näytön vastaanottava laitos ei ole toiminnanharjoittaja, mikäli näytössä tehtävä siemennys tapahtuu eläimen tiineyttämiseksi.

Keinosiemennyskoulutuksia järjestävän toiminnanharjoittajan tulee selvittää toiminnan luvanvaraisuus toimintaluvan antavasta aluehallintovirastosta. Aluehallintovirasto (lääneläinlääkäri) harkitsee asian käsittelyn yhteydessä, onko kyseessä lain tarkoittama toiminta ja opastaa tarvittaessa myös hankeluvan hakemiseen. Jos harjoittelussa käytetään muita kuin kiimassa olevia eläimiä, toimenpiteen eläimelle aiheuttama oletettu haitta on lähtökohtaisesti suurempi kuin kiimassa olevia eläimiä käytettäessä. Lisäksi on otettava huomioon, että silloin kun kyseessä on toimenpiteen opettelu, riski haitan aiheuttamiselle on lähtökohtaisesti suurempi, kuin jos toimenpiteen tekisi sen jo osaava henkilö.

Toimintaluvan ja hankeluvan hakeminen

Keinosiemennyskoulutuksia järjestävän toiminnanharjoittajan tulee tarvittaessa hakea toimintalupaa aluehallintovirastosta. Toiminnanharjoittajan kotipaikan ollessa Etelä- Suomen, Lounais- Suomen tai Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alueella, lupaa haetaan Etelä-Suomen aluehallintovirastosta. Toiminnanharjoittajan kotipaikan ollessa Itä-Suomen, Pohjois-Suomen tai Lapin aluehallintoviraston alueella, lupaa haetaan Itä-Suomen aluehallintovirastosta. Hakemuksessa tarvittavat tiedot on kerrottu tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta annetun valtioneuvoston asetuksen ([564/2013](#), jäljempänä koe-eläinasetus) 27 §:ssä.

ELÄINSUOJELUVAATIMUKSET KEINOSIEMENNYSTOIMINNASSA

Toiminnanharjoittajan henkilöstön on oltava pätevää hoitamaan ja käsittelemään eläimiä. Toiminnalle on nimettävä toiminnasta vastaava henkilö sekä laitoksesta vastaava henkilö. Lisäksi eläinlääkintähuollosta ja eläinten hyvinvoinnista vastaamaan on nimettävä eläinlääkäri. Toiminnanharjoittajan on asetettava hyvinvointiryhmä (tehtävät koe-eläinasetuksen 22 §:ssä). Hyvinvointiryhmää ei tarvita, jos toiminta on pieni- muotoista ja toiminnanharjoittaja täyttää hyvinvointiryhmän velvoitteet muulla tavoin.

Eläimillä tehtävää tutkimusta tekevilla yliopistoilla ja tutkimuslaitoksilla on edellä kerrotut rakenteet olemassa. Jos toiminta tapahtuu tällaisissa organisaatioissa, voidaan toiminta lisätä ao. toiminnanharjoittajan toimintalupaan.

Eläinten käyttö opetustarkoituksessa (kun eläimelle aiheutetaan haittaa vähintään neulanpiston verran) **on sallittua vain hankeluvalla. Hankelupaa haetaan hankelupalautakunnalta.** Etelä-Suomen aluehallintovirastossa toimivat lautakunnan esittelijät auttavat hakemuksen valmistelussa tarvittaessa (Ella-tiimi, ella@avi.fi). Ohjeet ja lomakkeet hankeluvan hakemiseen löytyvät hankelupalautakunnan nettisivuilta ([ELLA Eläinkoelautakunta](#)).

Keinolliseen lisäämiseen liittyvän toiminnan valvonta

Keinollisen lisäämisen kelpoisuusvaatimusten täyttymistä valvotaan muun eläinsuojeluvälivaltuutuksen yhteydessä. Valvonnasta vastaavat alueelliset ja paikalliset eläinsuojeluviranomaiset, kuten läänin- ja kunnaneläinlääkärit. Toimivaltaisella eläinsuojeluviranomaisella on oikeus tehdä epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus tilanteissa, joissa on aiheutta epäillä eläintä hoidettavan tai kohdeltavan eläinsuojelulain vastaisesti.

Koe-eläinlain mukaista toimintaa valvotaan säännöllisillä tarkastuksilla. Valvonnasta vastaavat Etelä- ja Itä-Suomen aluehallintovirastojen läänineläinlääkärit. Hankeluvan perusteella käytettyjen eläinten määrät on ilmoitettava tilastointia varten Etelä-Suomen aluehallintovirastolle seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä.

Linkkejä ja lisätietoa

Lisätietoa koe-eläinlainsäädännön mukaisesta lupakäsittelystä: Ella-tiimi, ella@avi.fi Hankelupalautakunta ([ELLA Eläinkoelautakunta](#)).

Lisätietoa koe-eläintoiminnan valvonnasta: [ELLA Eläinkoelautakunta](#)

Lisätietoa koe-eläinlainsäädännön toimeenpanosta: Maa- ja metsätalousministeriö, mmm.fi / [Koe-eläimet](#)

Lisätietoa kelpoisuudesta eläinten keinolliseen lisäämiseen: Evira, www.evira.fi / Eläimet / Eläinsuojelu ja eläinten pito / Eläinjalostustoiminta ja keinollinen lisääminen / [Kelpoisuus eläinten keinolliseen lisäämiseen](#)

Lisätietoa eläinsuojelun valvonnasta: Evira, www.evira.fi / Eläimet / Eläinsuojelu ja eläinten pito / [Eläinsuojelun valvonta](#)

Lisätietoa näyttötutkinnoista: Opetushallitus, www.oph.fi / [Näyttötutkintojen perusteet, www.nayttotutkintohaku.fi](#)